

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้น แม้จะได้มีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ รวมถึงวิธีการตั้งแต่ชั้นพนักงานสอบสวน ชั้นพนักงานอัยการและชั้นศาลไว้อย่างละเอียดรอบคอบ เพื่อเป็นหลักประกันแก่ผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าวหาว่า เขาจะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม แล้วก็ตาม แต่เรายังคงจะได้รับทราบข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ ที่เกี่ยวกับความผิดพลาดของ กระบวนการยุติธรรม ที่ทำให้ผู้บริสุทธิ์ต้องตกเป็นเหยื่อหรือต้องได้รับโทษทางอาญาโดยที่ไม่ได้ เป็นผู้กระทำความผิด บางคนนั้นต้องเสียชีวิตระหว่างถูกคุมขัง และระหว่างต่อสู้คดีต้องสูญเสีย อิศรภาพ ขาดโอกาสในการประกอบอาชีพ และต้องเสียค่าใช้จ่ายต่างๆ เป็นจำนวนมาก ซึ่งกว่า ความจริงจะปรากฏว่าบุคคลที่ถูกดำเนินคดีนั้น มิได้เป็นผู้กระทำความผิดก็ทำให้ผู้ที่ตกเป็นผู้ต้องหา หรือจำเลย ต้องสูญเสียอิสรภาพ เสียค่าใช้จ่ายต่างๆ เป็นจำนวนมาก จึงทำให้เห็นได้ว่าความผิดพลาด ของกระบวนการยุติธรรมมีโอกาสเกิดขึ้นได้เสมอ แม้ว่าทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะได้ใช้ความระมัดระวัง แล้วก็ตาม

อย่างไรก็ตาม การอำนวยความสะดวกแก่ผู้ต้องหาภายใต้ระบบการดำเนินคดีอาญานั้น ได้มีการ ค้ำครองสิทธิของผู้ต้องหา เพื่อให้ได้รับความเสมอภาคและความยุติธรรมตามกฎหมาย เช่น สิทธิที่ จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนจะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุด แสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ สิทธิที่ จะได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมรวมถึงสิทธิที่จะได้รับ ความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ รวมถึงการได้รับความช่วยเหลือ จากทนายความ และการได้รับโอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ

โดยบรรดาสหสิทธิต่างๆ ที่มีการรับรองโดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนั้น สิทธิในการ ได้รับความช่วยเหลือจากทนายความที่มีประสิทธิภาพ (right to counsel) ถือว่ามีความสำคัญที่สุด เพราะเป็นสิทธิที่จะคุ้มครองไม่ให้มีการละเมิดสิทธิอื่นๆ ของผู้ต้องหาในคดีอาญา เช่น หากผู้ต้องหา มีทนายความที่มีประสิทธิภาพ กระบวนการต่างๆ ตั้งแต่ชั้นจับกุมหรือชั้นสอบสวนก็ จะดำเนินการ

ไปโดยชอบด้วยกฎหมาย เพราะหากมีการกระทำที่ละเมิดสิทธิมนุษยธรรมก็จะเข้าไปช่วยเหลือให้ โดยที่ผ่านมา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยโดยเฉพาะรัฐธรรมนูญปี 2550 ก็ได้มีบทบัญญัติ รับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ต้องหาในคดีอาญาไว้ชัดเจน หลายประการ อาทิ มาตรา 39 วรรคสอง “...ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาอันถึง ที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดไม่ได้” สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์นี้ สอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของ องค์การสหประชาชาติ ซึ่งกำหนดว่า บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาด้วยความผิดอาญามีสิทธิที่จะได้รับการ สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ จนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมาย หลักการนี้เป็นการ รับรองหลักการพื้นฐานของกฎหมายอาญาของประเทศที่มีเจตนารมณ์เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลที่ตกอยู่ในฐานะผู้ต้องหาในคดีอาญา เนื่องจากขั้นตอนของ กระบวนการพิจารณาคดีอาญามีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพด้านร่างกายของผู้ต้องหาและมาตรา 40 บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้

(1) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานในคดีมีสิทธิ ได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการได้รับการ สอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง

(2) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง และ ความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

(3) ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี ที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบ พยานหลักฐานตามสมควร การได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความและการได้รับการ ปลดปล่อยตัวชั่วคราว

¹ การช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ต้องหาและจำเลย : การสร้างความเสมอภาคและความยุติธรรมใน ระบบการดำเนินคดีอาญาของไทย, โดย พรเพชร วิชิตชลชัย, 2546, ความคิดเห็นของ ผู้เข้าร่วมสัมมนา ในการ เสวนาทางวิชาการ จัดโดยเนติบัณฑิตยสภา ร่วมกับกระทรวงยุติธรรม และ โครงการพัฒนาระบบกฎหมายไทย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย กรุงเทพมหานคร

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินกระบวนการยุติธรรมเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม เรื่องสิทธิของผู้ต้องหาในการที่จะได้รับการช่วยเหลือทางกฎหมาย จึงเป็นขั้นตอนและกระบวนการแรกที่สำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากกฎหมายต้องการให้สิทธิแก่ผู้ต้องหาหรือบุคคลที่ตกเป็นจำเลยในการเข้าต่อสู้คดีเพื่อให้ได้รับความคุ้มครอง และเป็นหลักประกันเพิ่มเติมว่าผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่โดยถือหลักอาวรุทที่เท่าเทียมกัน

เมื่อกล่าวถึงคำว่า “หลักอาวรุทเท่าเทียมกัน”² ย่อมหมายถึงการที่รัฐจะต้องจัดหาทนายให้ตั้งแต่ชั้นสอบสวนจนถึงชั้นพิจารณาของศาล เพราะการดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นศาลเป็นการดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายกำหนดไว้เพื่อการนั้นทุกขั้นตอน ผู้ที่มีวิชาชีพในทางนี้ไม่ว่าจะเป็น ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ หรือทนายความย่อมเป็นผู้มีคุณสมบัติและความรู้ทางวิชาชีพกฎหมายเพียงพอแล้ว³ การที่ผู้ต้องหาจะเป็นผู้มีความรู้ทางด้านกฎหมายที่จะสามารถต่อสู้คดีได้เองอย่างมีประสิทธิภาพนั้นคงจะมีน้อยกรณี ฉะนั้น การที่ผู้ต้องหาจะต่อสู้คดีเองทั้งๆ ที่ไม่มีความรู้ด้านกฎหมายเลยย่อมทำให้ไม่ยุติธรรมอย่างยิ่ง จึงต้องมีสิทธิต่อสู้คดีได้อย่างเท่าเทียมกันคือ ฝ่ายผู้เสียหายมีตำรวจหรือมีอัยการคอยช่วยเหลือ ผู้ต้องหาก็คงจะมีทนายความคอยช่วยเหลือให้คำปรึกษาตั้งแต่ในชั้นแรก เพราะสิทธิการมีทนายความของผู้ต้องหาที่มีความสัมพันธ์กับความหนักเบาของโทษและความสามารถในการต่อสู้คดี⁴ จึงต้องได้รับความช่วยเหลือในเรื่องอย่างเท่าเทียมกันเช่นกัน

หลักกฎหมายสากลที่ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นเป็นผู้กระทำผิดจริง ซึ่งทำให้เห็นว่าบุคคลทุกคนต่างต้องได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายที่เท่าเทียมกัน และสิทธิในการมีทนายความนั้นก็เป็สิทธิอย่างหนึ่งที่ถูกกฎหมายคุ้มครองไว้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมตั้งแต่เริ่มเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาจนถึงชั้นพิจารณาคดีของศาล ดังนั้นการมีทนายความไว้ช่วยเหลือผู้ต้องหาถือเป็นเรื่องที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งดังคำกล่าวที่ว่า

“Right to counsel is a sine qua non to right to defend, which in turn a foundation of criminal justice system, without which cannot justice be said to be done.”

² จาก กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 7) (น. 147), โดย คณิต ฒ นคร, 2549 กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

³ จาก กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2, โดย คณิง ภาไชย, 2545, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

⁴ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (น. 150). เล่มเดิม.

“สิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาที่จะได้รับความช่วยเหลือจากทนายความ เป็นสิ่งที่จะขาดเสียมิได้สำหรับสิทธิที่จะต่อสู้คดีซึ่งถือเป็นรากฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญา หากปราศจากสิทธิดังกล่าวเสียแล้วความยุติธรรมจักเกิดขึ้นมิได้เลย”⁵

โดยกฎหมายไทยที่ผ่านมาได้ กำหนดหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญาที่จะ ได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายจากรัฐด้วยการจัดหาทนายความให้ตามที่กฎหมายกำหนด ในกรณีที่ผู้ถูกควบคุมหรือคุมขังไม่อาจหาทนายความได้ รัฐต้องให้ความช่วยเหลือโดยจัดหา ทนายความให้โดยเร็ว ซึ่งในปัจจุบัน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดถึงสิทธิ ของผู้ต้องหาไว้ ได้แก่

1. มาตรา 7/1 ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาซึ่งถูกควบคุมหรือขังมีสิทธิแจ้งหรือขอให้ เจ้าพนักงานแจ้งให้ญาติ หรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไว้วางใจทราบถึงการถูกจับกุมและสถานที่ ที่ถูกควบคุมในโอกาสแรก และให้ผู้ถูกจับ หรือผู้ต้องหาที่มีสิทธิดังต่อไปนี้ด้วย

(1) พบและปรึกษาผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว

(2) ให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ในชั้น

สอบสวน

(3) ได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อกับญาติได้ตามสมควร

(4) ได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วย

2. มาตรา 134 การแจ้งให้ทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหา ได้ กระทำผิด แล้วจึงแจ้งข้อหาให้ทราบการแจ้งข้อหาตามวรรคหนึ่ง จะต้องมีหลักฐานตามสมควร ว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดตามข้อหาที่ผู้ต้องหา มี สิทธิได้รับการสอบสวนด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรมเนียมพนักงานสอบสวนต้องให้โอกาสผู้ต้องหาที่จะแก้ข้อหาและที่จะแสดง ข้อเท็จจริง อันเป็นประโยชน์แก่ตนได้

3. มาตรา 134/1 ในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต หรือในคดีที่ผู้ต้องหาไม่เกิน สิบแปดปีในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา ก่อนเริ่มถามคำให้การให้พนักงานสอบสวนถาม ผู้ต้องหาว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีให้รัฐจัดหาทนายความให้ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุก ก่อนเริ่ม ถามคำให้การให้พนักงานสอบสวนถามผู้ต้องหาว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีและผู้ต้องหา ต้องการทนายความ ให้รัฐจัดหาทนายความให้

⁵ จาก ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาดามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทย, โดย จรัญ ภักดีธนากุล, (2546, 9 มกราคม), เอกสารประกอบการเสวนาทางวิชาการ

4. มาตรา 134/3 ผู้ต้องหามีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำคนได้

5. มาตรา 134/4 ในการถามคำให้การผู้ต้องหา ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบก่อนว่า

(1) ผู้ต้องหามีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ ถ้าผู้ต้องหาให้การ ถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้การนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้

(2) ผู้ต้องหามีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำคนได้ เมื่อผู้ต้องหาเต็มใจให้การอย่างใดก็ได้แก่คำให้การไว้ ถ้าผู้ต้องหาไม่เต็มใจให้การเลยก็ให้บันทึกไว้ ถ้อยคำใดๆ ที่ผู้ต้องหาให้ไว้ต่อพนักงานสอบสวนก่อนมีการแจ้งสิทธิตามวรรคหนึ่ง หรือก่อนที่จะดำเนินการตามมาตรา 134/1 มาตรา 134/2 และมาตรา 134/3 จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้นั้นไม่ได้⁶

ในเรื่องการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ต้องหาด้านการมีทนายความนั้นถือเป็นเรื่องที่สำคัญมาก โดยกฎหมายได้กำหนดเรื่องการให้ความช่วยเหลือจากรัฐในด้านทนายความแก่ผู้ต้องหาไว้ในมาตรา 134/1 ซึ่งในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต หรือในคดีที่ผู้ต้องหาไม่เกินสิบแปดปีในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา ก่อนเริ่มถามคำให้การให้พนักงานสอบสวนถามผู้ต้องหามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีให้รัฐจัดหาทนายความให้ และในคดีที่มีอัตราโทษจำคุก ก่อนเริ่มถามคำให้การให้พนักงานสอบสวนถามผู้ต้องหามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีและผู้ต้องหาต้องการทนายความ ให้รัฐจัดหาทนายความให้

ปัญหาประการแรก ที่ต้องพิจารณาคือ กฎหมายได้กำหนดให้ช่วยเหลือในเรื่องทนายความแก่ผู้ต้องหา ซึ่งเป็นเด็กหรือผู้เยาว์ หรือในคดีที่มีโทษจำคุกหรือประหารชีวิต เท่านั้น โดยที่ไม่ได้กำหนดถึงผู้ต้องหาที่เป็นผู้มีความบกพร่องในเรื่องความสามารถ เช่น เป็นบุคคลไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ หรือคนพิการ ซึ่งไม่สามารถอ่านหนังสือได้ หรือไม่เข้าใจข้อหาที่พนักงานสอบสวนได้แจ้งให้ทราบและหากบุคคลเหล่านี้ไม่มีทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจอยู่ด้วยในขณะนั้น พวกเขาจะไม่ได้รับความยุติธรรมจากระบบการยุติธรรมนี้

ปัญหาประการที่ 2 คือ กระบวนการในแจ้งข้อหา รวมถึงการแจ้งสิทธิต่างๆ ที่มีอยู่ให้ผู้ต้องหาทราบนั้นหากไม่มีผู้เข้าไปตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการแจ้งข้อกล่าวหา รวมถึงการแจ้งสิทธิดังกล่าว ผู้ต้องหาอาจไม่ได้รับความเป็นธรรมตามกฎหมายเท่าที่ควรและสิทธิของผู้ต้องหาอาจถูกละเลยไปได้ เช่น การไปตรวจสอบว่าพนักงานตำรวจได้มีการแจ้งสิทธิให้ผู้ต้องหา

⁶ ดูกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 7/1, 134, 134/1, 134/3, 134/4.

ทราบแล้วจริงๆ ไม่ใช่เป็นเพียงแบบพิมพ์ ที่อยู่ในเครื่องคอมพิวเตอร์ของพนักงานสอบสวนซึ่งได้ทำไว้แล้วและบันทึกไว้ในคอมพิวเตอร์ เพื่อใช้เป็นแบบอย่างในการพิมพ์ครั้งต่อไป แต่อาจแก้ไขข้อความบางส่วนเช่น ชื่อผู้ต้องหา ชื่อหาที่ถูกกล่าวหา หรือพฤติการณ์แห่งคดี เป็นเรื่องๆ ไปได้ซึ่งเป็นความสะดวกในชั้นสอบสวนของตำรวจเอง เพราะที่ผ่านมาจากประสบการณ์ในการเป็นทนายในคดีอาญาขอแรงของผู้เขียนพบว่า ผู้ต้องหาในคดีอาญา ลงชื่อในบันทึกการสอบสวนโดยไม่ได้อ่านข้อความ บ้างเพราะความไม่รู้หนังสือ บ้างเพราะตำรวจบอกให้ลงชื่อ จะได้กลับบ้านเร็ว ซึ่งถ้อยคำในบันทึกการสอบสวนอาจเกิดขึ้นจากการปรุงแต่งของพนักงานสอบสวนเอง โดยอาศัยความเบาปัญญาและรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของผู้ต้องหาเพื่อให้งานของตนบรรลุผล โดยไม่คำนึงถึงผลเสียหายต่อกระบวนการยุติธรรมและประชาชนผู้บริสุทธิ์

ประการที่ 3 หากในอนาคตมีกฎหมายบัญญัติว่ารัฐต้องตั้งทนายความให้ผู้ต้องหาหรือผู้ถูกควบคุมทันที ปัญหาคงต้องเกิดขึ้นว่ากรณีนี้ความสามารถของรัฐอาจไม่เพียงพอต่อการตั้งทนายความให้ผู้ต้องหาหรือผู้ถูกควบคุมในชั้นสอบสวนได้ทุกคน เพราะด้วยข้อจำกัดที่อยู่ทั้งทางด้านงบประมาณ บุคลากรที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการขาดติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่รับผิดชอบในการให้ความช่วยเหลือดังกล่าว

และประการสุดท้าย เมื่อผู้ต้องหาไม่มีความเข้าช่วยเหลือแล้ว ผู้ต้องหาจะได้รับการช่วยเหลือจากทนายความในเรื่องใดได้บ้าง รวมถึงประสิทธิภาพและความตั้งใจของทนายความที่จะเข้ามาช่วยเหลือผู้ต้องหา เพราะทนายความที่เข้ามาช่วยเหลือผู้ต้องหาส่วนมากแล้วเป็นเพียงทนายความที่เพิ่งจบใหม่และเข้ามาหาประสบการณ์ ประกอบกับอัตราค่าจ้างที่รัฐจ้างทนายนี้เป็นอัตราที่ถูกมากเมื่อเทียบกับค่าจ้างว่าความในคดีทั่วไปที่เอกชนจ้างกันเอง จึงทำให้ทนายความที่รัฐเรียกเข้ามา ช่วยเหลือผู้ต้องหาได้ไม่เต็มที่ และส่งผลให้จำเลยไม่ได้รับความยุติธรรมในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงหลักเกณฑ์ และแนวคิดที่สำคัญเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาเกี่ยวกับการช่วยเหลือทางกฎหมาย ตลอดจนความจำเป็นและความเหมาะสมในการมีทนายความเข้าช่วยเหลือคดีตั้งเริ่มคดี
2. เพื่อศึกษารูปแบบของการช่วยเหลือทางกฎหมายรวมถึงการจัดหาทนายความช่วยเหลือให้แก่ผู้ต้องหา ในต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาและเสนอแนะ แนวทางการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายให้แก่ผู้ต้องหาอย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 สมมุติฐานของการศึกษา

เนื่องจากสิทธิของผู้ต้องหาเกี่ยวกับการช่วยเหลือทางกฎหมายถือเป็นเรื่องมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการช่วยเหลือทางกฎหมายในเรื่องการจัดหาทนายความให้แก่ผู้ต้องหา นับว่าเป็นส่วนสำคัญของกระบวนการพิจารณาคดีซึ่งประเทศไทยได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ส่วนในประเทศภาคพื้นยุโรปนั้นถือว่าการมีทนายความเป็นส่วนหนึ่งของ “วิธีพิจารณาคดีที่เป็นธรรม” ในประเด็นเรื่องสิทธิของผู้ต้องหาในการมีทนายความนั้นอาจจะสะท้อนผลให้เห็นว่า หากรัฐหรือหน่วยงานของรัฐไม่ว่าจะเป็นตำรวจ อัยการ หรือศาล ได้เคารพสิทธิการมีทนายความของผู้ต้องหาและปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวอย่างเคร่งครัด ก็จะเป็นผลดีทางด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้เป็นอย่างมาก ในกรณีการจัดหาทนายความให้แก่ผู้ต้องหานั้น มีบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดไว้ตามมาตรา 134/1 ซึ่งจะเห็นได้ว่ากฎหมายกำหนดให้รัฐจัดหาทนายความให้ผู้ต้องหาในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต หรือคดีที่ผู้ต้องหาอายุไม่เกินสิบแปดปี ในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา และคดีที่มีอัตราโทษจำคุกที่ผู้ต้องหาไม่มีและต้องการทนายความเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามก็ไม่มียกเว้นถึงผู้ต้องหาที่มีความบกพร่องในเรื่องความสามารถในการต่อสู้คดีไว้อย่างชัดเจน เช่น คนพิการ หูหนวก ตาบอด ซึ่งบุคคลเหล่านี้หากต้องตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาแล้ว พวกเขาเหล่านี้จะต่อสู้คดีได้อย่างไร ใครจะเป็นผู้ช่วยเหลือเขาในคดีเพื่อให้เขามีโอกาสต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ทัดเทียมกับบุคคลปกติทั่วไป ดังนั้นกฎหมายควรกำหนดในเรื่องนี้ไว้อย่างชัดเจนด้วย ซึ่งการมีทนายความน่าจะทำให้การสอบสวนมีความเป็นธรรมแก่ผู้ต้องหาทุกคนทุกประเภท มากยิ่งขึ้น บ่อยครั้งที่ผู้ต้องหาถูกจับ หรือเข้ามอบตัวกับพนักงานสอบสวนเป็นบุคคลธรรมดา เป็นชาวบ้านธรรมดาที่ไม่รู้กฎหมาย ไม่รู้วิธีการดำเนินคดีตามกฎหมาย อาจเป็นเพราะ อ่านหนังสือไม่ออก อ่านไม่เข้าใจหรือมีความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจ จึงจำเป็นที่จะต้องมียุติชนคดีที่มีความรู้ทางกฎหมาย เช่น ทนายความ คอยช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกให้ อาจกล่าวได้ว่าการจัดหาทนายความให้แก่ผู้ต้องหาในการสอบสวนคดีอาญาเป็นเรื่องสำคัญ ที่จะต้องดำเนินการ เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในกระบวนการยุติธรรมให้ได้รับความยุติธรรมอย่างเต็มที่

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาถึงสิทธิของผู้ต้องหาเกี่ยวกับการช่วยเหลือทางกฎหมายทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ และนำเสนอแนวทางที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาการจัดหาทนายความเพื่อช่วยเหลือผู้ต้องหา อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

ในการดำเนินการศึกษาเรื่องนี้จะใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากเว็บไซต์ต่างๆ รวมถึงศึกษาค้นคว้าวิจัยทางด้านเอกสาร ตำรา หนังสือ บทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ตั๋วบทกฎหมาย ตลอดจนคำพิพากษาศาลฎีกา ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้ต้องหากับการช่วยเหลือทางกฎหมายของไทย และตามรูปแบบของต่างประเทศและศึกษาถึงแนวทางในการพัฒนาระบบการช่วยเหลือทางกฎหมายของรัฐให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเพื่อนำมาเป็นข้อเสนอแนะและนำเสนอเป็นมาตรการทางกฎหมายต่อ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงหลักเกณฑ์และแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหากับการช่วยเหลือทางกฎหมาย รวมทั้งความจำเป็นและความเหมาะสมในการมีทนายความเข้าช่วยเหลือคดีตั้งแต่แรกเริ่มคดี
2. ทำให้ทราบถึงระบบการช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ต้องหา ในต่างประเทศ
3. ทำให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาระบบในการจัดหาทนายความช่วยเหลือคดีอาญาของรัฐในประเทศไทยอันจะสามารถนำไปพัฒนาระบบงานทนายความในประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในการที่จะได้รับความช่วยเหลืออย่างเท่าเทียมและยุติธรรม